

SÜRDÜRÜLEBİLİR SOSYAL SORUMLULUK PROJESİ OLARAK DEZAVANTAJLI GRUPLARIN ENTEGRE YAŞAM ALANLARININ PLANLANMASI

Umay Yılmaz ARER¹

¹Yüksek İç Mimar, İstanbul,umayilmaz(at)hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5155-4834

Arer, Umay Yılmaz. "Sürdürülebilir Sosyal Sorumluluk Projesi Olarak Dezavantajlı Grupların Entegre Yaşam Alanlarının Planlanması". ulakbilge, 44 (2020 Ocak): s. 33-45. doi: 10.7816/ulakbilge-08-44-04

Öz

Sosyal Sorumluluk projeleri ve araştırmaları dezavantajlı bireylerin–canlıların ihtiyaçlarını karşılamak, yeni yaşam alanları oluşturmak, toplum refahını sağlamak için gerekmektedir. Dezavantajlı gruplar; kendi kendine yeterli olamayan veya sınırlı olabilen, kendi sorunlarını tek başlarına çözemeyen, günlük yaşam pratiklerini sürdürme noktasında dışarıdan desteğe ihtiyaç duyan bireylerden oluşmaktadır. Bu birey ya da grupların kendine içkin özellikleri ifade eden bu tanıma ek olarak; göz ardı edilmemesi gereken diğer nokta, dezavantajlılığın, dışsal faktörler tarafından belirlenen yaşam koşulları olarak da karşımıza çıkabileceğidir. Çalışma bu haliyle, dezavantajlılığın iki boyutunu da göz önünde bulundurup sosyal dışlanma kavramıyla ele alarak, ortak deneyim alanları oluşturulmasını hedeflemektedir. 21. yüzyılda önemi giderek artan sosyal sorumluluk kavramı bireylere ve kurumlara önemli yükümlülükler getirmektedir. Çalışmada dezavantajlı bireyler veya gruplar için bütünleşmiş yaşam alanları oluşturulmasına katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Belirlenen hipotez dâhilinde çalışma; yaşlılara, çocuklara ve hayvanlara yönelik kurulacak merkezlerin kendine özgü tüm ihtiyaçları karşılayacak şekilde hazırlanmasıyla birlikte, aynı zamanda ortak yaşam alanlarında kurgusuz karşılaşmalara - tıpkı gerçek hayatta olduğu gibi imkân sağlayacak ve kurulması ihtimal ilişkilerin sürmesini destekleyecek yapıların eklenmesine ya da dönüşmesine olanak sağlayacaktır. Araştırmada toplanan veri seti, uygun araçlarıyla analiz edildikten sonra elde edilen bulgular dezavantajlı grupların toplum motivasyonunda yabancılaşma problemi yaşadıklarını belirlemiştir. Literatür tarandıktan sonra tespit edilen problemler; gözlem ve yüz yüze görüşme yapılarak belirlenen problemlere çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bu doğrultuda sosyal sorumluluk projesi olarak belirlenen grup dahilinde entegre yaşam alanı projesinin alt yapısının oluşturulması öngörülmüştür. Kapsama dâhil edilen “dezavantajlı bireyler” tanımının genişletilmesiyle proje ilerleyen aşamalarda inovatif bir başka projeye dönüştürülebilir.

Anahtar Kelimeler: sosyal sorumluluk projesi, dezavantajlı bireyler, yaşam alanı projesi, entegre yaşam alanları yaratmak

Makale Bilgisi
Geliş: 26 Eylül 2019

Düzeltilme: 9 Kasım 2019

Kabul: 3 Aralık 2019

© 2020 ulakbilge. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Sosyal sorumluluk kavramı bireysel açıdan ele alındığında kişinin toplumsal gelişime katkı bağlamında kendini sorumlu hissetmesi, gönüllü olarak çeşitli sivil toplum kuruluşlarına üye olması ve bu kuruluşlarla ortak çeşitli çalışmalar yürütmesi ile beraber bireysel bazda önemli bir sosyal sorumluluk bilinci göstergesi olarak kabul edilmektedir (Göztaş & Baytekin, 2009). Sosyal sorumluluk projeleri gerek bireyler gerekse toplumun bilinçlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Bireyler, toplumsal gelişim açısından çeşitli çalışmalara gönüllü olarak dâhil olma yolu ile sosyal sorumluluklarını yerine getirirken, kurumlar da yaşanan değişimlere paralel olarak sürdürülebilir projeler geliştirme üzerine somut adımlar atmak istemektedir. Belirlenen proje konusu dâhilinde çocuk esirgeme kurumları, yaşlı barınma evleri ve kimsesiz hayvanların yaşamlarını beraber idame ettirebilecekleri entegre bir oluşum üzerinde bir proje önerisi geliştirilmek istenmektedir.

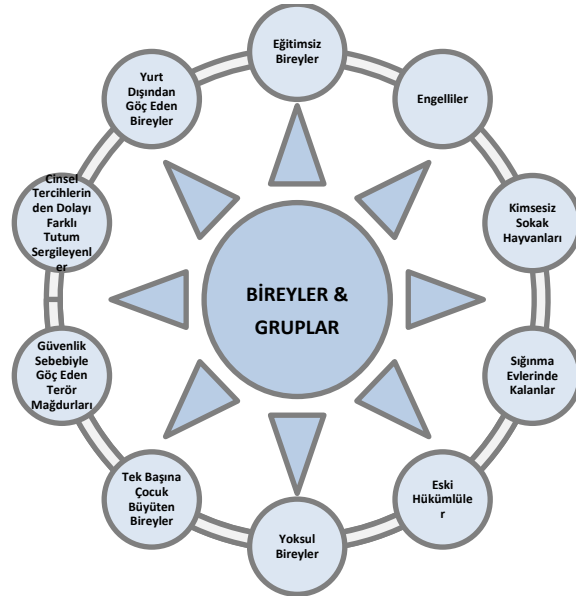
İnsan ve içinde yaşadığı çevre, tarih boyunca hem gelişme göstermiş hem de gerek sanayi devrimi gerek kimyasal ve sentetiklerin kullanımı ile birlikte ortaya çıkan olumsuzluklardan etkilenmiştir. Özellikle sağlık problemlerinin ortaya çıkışı, zamanla bireylerin gerek kendileri açısından gerekse beraber yaşadıkları toplum açısından duyarlılıklarının artmasına sebep olmuş ve sorumluluk kavramı ortaya çıkmıştır (Knowles 1977). Dolayısı ile sosyal sorumluluğun tarihsel gelişimi incelendiğinde, sosyal davranışların çok eski tarihlere dayandığı gözlemlenmekte, sosyal sorumluluk kavramının temelini insanların beraber yaşamaya başladığı tarihin ilk dönemlerine kadar gittiği görülmektedir. Sosyal hizmetin ortaya çıkışı temelde, herkesin toplumdaki hizmet ve olanaklardan eşit olarak yararlanması inancına dayanmaktadır. İnsanlara hizmet etmeyi amaçlayan bir dayanışma ve yardımlaşma mesleği olan sosyal hizmet, muhtaç insanlara yardım etme odağını içermektedir. İngiltere'de "social work" dilimize "sosyal hizmet" olarak çevrilmiştir. Sosyal hizmet mesleği; gönüllü çalışmalara dayanan, yardımsever kişilerin yoksul bölgelerdeki bireylere yönelik çeşitli sosyal yardımlar yapması ile başlamıştır. Ardından ülkelerin sosyal, ekonomik, kültürel koşullarıyla biçimlenip gelişmiştir (Ersoy & Dikici, 2018). Sosyal hizmet; bireylere, tek başlarına ya da gruplar içinde toplumsal, kişisel tatmin ve bağımsızlık elde edebilmeleri için yardım eden, insan ilişkileri hakkındaki bilimsel bilgi ve becerilere dayanan bir meslektir. Bu mesleği diğer disiplinlerden ayıran özellik, uygulamaya yönelmiş olmasıdır.

Sosyal hizmet, insan ve toplumu konu edinen bir alan olmasının yanı sıra insan ve toplum sorunlarını belirlemede ve çözümlemede de bulunan bir disiplindir. Bireyi çevresi içinde değerlendirerek ideal bir uyum yaratması amacı taşımakta, sosyal değişim çerçevesinde insanların güçlendirilmesini hedeflemektedir (Ersoy & Dikici, 2018). Dolayısı ile sosyal hizmet mesleği, bireylerin gönüllülük esasına dayanarak çalışmasını sağlayan, yoksul ve ihtiyaç sahibi dezavantajlı bireylere yönelik çeşitli sosyal paylaşımlar yapılması ile başlamıştır. Ülkelerin sosyal ve ekonomik koşullarının yanında, kültürel koşulları ile de biçimlenmekte ve gelişmektedir (Acar, 2003). Tarih boyunca, hayat ile mücadele etmekte güçlük çeken bireylere dinsel ve toplumsal bağlamda yardım edilmesi, sosyal hizmet varlığını doğurmuştur. Bahsedilen bireyler toplum tarafından dezavantajlı olarak tanımlanmakta, kendi kendine yeterli olma araçlarına ulaşma olasılığı olmamakta ya da sınırlı olmaktadır. Dezavantajlı kelimesi yerine makale sürecinde kullanılmak istenilen kelime yoksulluk veya yoksunluk olarak ifade edilecektir; zira dezavantaj söylemi bireylere toplumun yüklediği başka bir anlam olarak algılanmakta ve bu rahatsız edici tutumdan kaçınılmaya çalışılmaktadır.

21. yüzyılda yoksulluk kavramına bakış bireylerin gelir durumları ile bağdaştırılmaktadır. Bu sebeple bireyin tüketime dayalı gelir düzeyini ekonomik veriler ile ele alıp tanımlamaktadır. Fakat üzerine net bir görüş belirtilmiş yoksulluk tanımı yoktur, kişilerin bakış açısı ve değer yargılarına göre bir tanım yapılabilir. Evrensel ölçekte yoksulluğa ilişkin en çok kabul edilen; mutlak ve göreceli yaklaşımlardır. Mutlak yoksulluk bireyin fizyolojik yaşamını idame ettirebilmesini sağlayabilecek günlük yaşam gereksinimlerine sahip olamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre; kişilerin kendisini üretebilmesi için gerekli besin bileşenlerini temin edecek besinlerden mahrum kalması "mutlak yoksulluk" olarak kabul edilmektedir. Göreceli yoksulluk ise; her toplumun veya bireyin kendine uygun biçimde kabul edeceği yoksulluk kavramıdır. Bu grup temel gereksinimlerini mutlak olarak karşılayabilen fakat bireysel kaynakların yetersizliği dolayısıyla toplumun genel refah düzeyinin altında kalan insanları kapsamaktadır. Göreceli yoksulluk, bireyin kendisini biyolojik olarak değil toplumsal bazda yeniden üretmesi için gerekli yaşam düzeyinin saptanmasını içermektedir (Sapancalı 2003).

Sosyal bütünleşmenin karşıt anlamı olarak karşımıza çıkan sosyal dışlanma; politik, ekonomik, sivil veya sosyal vatandaşlık haklarından mahrum olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Sosyal dışlanma terimi tanımına göre, bireylerin bütünleşmesini sağlayan; kültürel, ekonomik, sosyal veya politik sistemlerin tamamından veya bir kısmından mahrum olma durumu olarak ifade edilmektedir (Çakır 2002). Sosyal dışlanma, 1970'li yıllara kadar

kullanılan bir terim olmamıştır. Fransız bakan Rene Lenoir tarafından, Fransızların onda birinin dışlanmış olduğunu belirterek bu grupların zihinsel ve fiziksel engelliler, hasta ve bakıma muhtaç yaşlılar, istismar edilen çocuklar, yalnız ebeveynler, uyuşturucu-madde bağımlıları, intihara eğilimli ve sıra dışı bireyler, problemlili aileler, asosyal ve suç işlemiş veya eğilimli olan insanlar olarak nitelendirmiştir (Çakır 2002). Bu kavram 1990'lı yılların sonlarına doğru Avrupa Birliği (AB) tarafından yoksulluğa ilişkin resmi söylem haline dönüşmüş ve belirli bireylerin veya grupların mekânsal olmasa da, kısmen veya tümüyle yaşadıkları toplumun dışına itilmeleri, toplumun sunduğu fırsatlardan yoksun kalmaları veya yararlanamamaları olarak tanımlanmıştır. Sosyal dışlanma terimi bireylerin toplumla bütünleşmesi ve kişinin kendi geleceğini oluşturma aşamasında gerekli fırsatlara tam olarak erişimini sağlayan gereksinimlerden yoksun kalması, dayanışmanın zayıflaması veya ortadan kalkması, toplum ile birey arasındaki bağların koparılması, en temel yurttaşlık haklarından mahrum kalınması ve süreçleri olarak tanımlanabilmektedir. Kısacası; bireylerin topluma dâhil olma pratiklerini engelleyen süreçler olarak da açıklanabilmektedir (Sapancalı 2003). Bu perspektifte bakarak toplumun olanaklarından yoksun, korunmaya muhtaç kişilerin yanında; yaşam hakkına sahip diğer canlı gruplarının da bu gruba dâhil edilmesi gerekliliği saptanmış, hayvanlarda da engellilik, cinsel istismar, barınakta kalma ve bunun gibi toplum olanaklarından yararlanamama durumu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Şekil 1'de dezavantajlı bireyler tablosu içerisine hayvanlar da entegre edilmiştir.

Şekil 1. Dezavantajlı Bireyler / Gruplar Şablonu

Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı son yıllarda küresel ölçekte yerel ölçekte birçok disiplin içerisinde incelenmiştir. Sürdürülebilir kelimesinin kökü olan “subtenir” yani “korumak” ya da “aşağıdan desteklemek” anlamına gelmektedir. Yeni bir kavram olmayan sürdürülebilirlik, çevre, insan ve şimdiki kuşakların gelecek kuşaklar için sosyal sorumlulukları arasındaki ilişkiyi tanımlamak için yeniden adlandırılmış bir tanımdır. Toplumun, ekosistemin ya da devam eden herhangi bir sistemin ana kaynaklarını tüketmeden belirsiz bir geleceğe dek işlevini sürdürmesini hedefleyen sürdürülebilirlik; “güncel ihtiyaçları gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama olanaklarına zarar vermeden karşılamak” olarak açıklanabilir (Baysan, 2003). Başka bir tanımlama da ise ekolojinin en geniş sınırları içinde ekonomik büyümenin ve kalkınmanın karşılıklı etkileşim ile sağlanacağı ve zaman içinde korunacağı doktrindir (Özmehmet, 2008). Sürdürülebilirlik kavramı kapsamlı bir konudur, tüm canlı türlerinin hayatta kalması ile ilgilenmekte ve yaşam döngüsünün devamlılığını, gelecek kuşaklara ulaşabilmesini esas almaktadır. İnsanın davranışlarında köklü değişiklikler olmadığı sürece sınırlı kaynaklara sahip olan 21. yüzyıl dünyasının gelecek yüzyıllara ulaşması mümkün olmayacaktır (Ragheb 2016).

Sürdürülebilirlik, yaşam kalitesini düşürmeden, düşünce tarzında değişiklik gerektiren bir kavram ortaya koymaktadır. Bu değişikliğin özü, tüketim toplumu olmaktan sıyrılıp, evrensel açıdan dayanışma içinde olan, çevresel yönetim, toplumsal sorumluluklar ve ekonomik çözümleri hedeflemektedir. Bu açıklamalarda, sürdürülebilirliği oluşturan üç bileşen öne çıkmaktadır. Bunlar ekonomi, çevre ve toplum olarak sınırlanabilir (Özmehmet, 2008).

Sorumluluk – Sosyal Sorumluluk

İngiliz tarihçi Edward P. Thompson'a göre değerler düşünce değildir ve çağrılmaz. Düşüncelerimizde olduğu gibi, maddi yaşamın ve maddi ilişkilerin içinden çıkarak var olur ve yaşam habitus'u (içselleştirilmiş eğilimler) içinde ilk elde edilen ve dolaysız toplulukta öğrenilen yani duyguda öğrenilen zorunlu düzgüler, kurallar, beklentiler vb. 'dir. Bu öğrenme olmasaydı, bütün toplumsal yaşam devam etmez ve bütün üretim dururdu (Çeğin, et al. 2016).

Refah düzeyinin geliştirilebilmesi ve sürdürülebilir kılınması için bireylere önemli sorumluluklar düşmektedir. Birey çevresinden etkilendiği gibi çevresini de etkileme özelliği gösteren bir varlıktır. Bu özelliği ile birey diğer canlılardan ayrılır ve toplum adı verilen birliktelikle yaşar. Sosyal gereksinimleri karşılamak için etkileşen ve ortak bir sosyal kültürü paylaşan çok sayıdaki insanın oluşturduğu bir birliktelik olan toplumsal yaşamda bireyler ve toplum birbirini besler ve olumlu-olumsuz yönlerinden etkilenir. Bu etkilenme hali; toplumun bireyden beklentilerini toplumsallaşma olarak, bireyin toplumdan beklentilerini ise bireysel istek ve beklentiler olarak ortaya çıkarmaktadır. Bu etkileşim ve iletişim aynı zamanda birey ve toplumun varlığı için son derece önemlidir. Bu etkileşimin zayıflığı, toplumsal uzaklık kavramı ile açıklanabilir. Toplumsal uzaklık; bireyler arasında, bireyle gruplar arasında veya bireyle gruplar ya da değişik toplumların bireyleri arasında var olan kopukluktur. Bu kopukluk daha sonrasında toplumsal yalnızlığa sebep olabilmektedir. Toplumsal yalnızlık ise; kentte kalabalık içinde yaşayan insanın kendisini yalnız olarak hissetmesi durumudur (Erarslan, 2011). Toplumla birey arasında yaşanan kopuklukların ve uzaklaşmaların hem bireyde hem de toplumsal yapıda oluşturacağı tahribat; toplumsal yakınlık kavramının güçlendirilmesi ile giderilebilir. Buna göre toplumsal yakınlık bireyler arasında bireyle gruplar ya da değişik toplumların bireyleri arasında ilişkiler bakımından duygu, ilgi ve kültür yakınlığıdır. Bu yakınlık aynı zamanda bireylerde toplumsal sorumluluğun gelişmesini sağlar. Toplumsal yalnızlık ve uzaklaşma, yabancılaşmanın giderilmesi bireylerde sorumluluk duygusunun geliştirilmesi ile mümkün olabilir. Bu durum sosyolojik bir süreçtir; insanın edindiği ve ürettiği bilgi, ancak yaşam ve toplumsal çevre ile açıklanabilir. Ancak bu şekilde insan toplumda yalnız olmadığının farkına varır, içinde bulunduğu koşulların karmaşasında hırpalanıyorsa kendisi gibi birçok insanın benzer koşullarda olduğunu fark eder. Toplumsal çevrenin bir parçası olarak insan, yaşadığı çevrenin değerlerini, izlerini ve etkilerini taşır. Bu etkiler, bireyin toplumla ilgili, ilişkili ve hatta topluma karşı sorumlu olduğunun göstergesidir ki bu sürecin bir yönü bireysel sosyal sorumluluktur (Erarslan, 2011).

Zygmunt Bauman'ın Postmodern Etik kitabında sorumluluğa ahlaki yönden bakarak şöyle tanımlar; ahlaki sorumluluk insan mülklerinin en kişisel ve devredilemez olanı, insan haklarının en değerlisidir. Alınamaz, paylaşılamaz, devredilemez, rehine verilemez ya da emanet edilemez. Ahlaki sorumluluk koşulsuz ve sınırsızdır. Kendisini yeterince ortaya koymamanın sürekli kederi içinde kendisini ortaya koyar (Bauman 2016).

MEKÂN VE YAŞAM KAVRAMI

Mekân/Sınırlılık

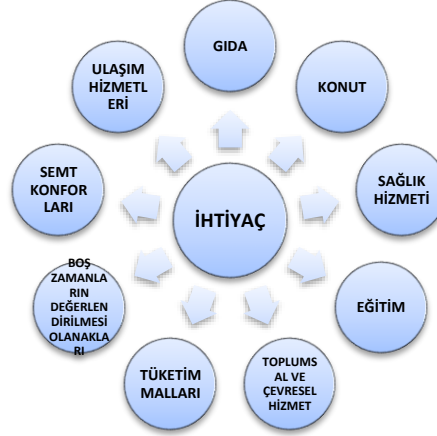
Arapça bir sözcük olan mekân var olma, varlık, vücut anlamındaki "kevn" sözcüğünden türemiştir. Mekân veya yer, çeşitli yaklaşımlarla farklı ele alınmış ve geniş manada, kişiyi çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerin devam ettirilmesine elverişli olan boşluk ve sınırları gözlemci(ler) tarafından idrak edilebilen uzay parçası olarak açıklanabilir. Mekân kendini oluşturan yüzeyler aracılığı ile sürekli olarak karşılıklı etkileşim durumunda bulunduğu en küçük mimari bütün, başka bir deyişle "yapay çevre" birimi olarak da tanımlanabilir. Mimarlık sözlüğünde mekân kişiyi çevreden belli ölçüde ayıran ve içinde çeşitli eylemlerin devam etmesine elverişli olan bir boşluk olarak açıklanmıştır. Genel anlamda ise mekân, insanların içinde hareket edebileceği, eylemde bulunabileceği, ya düzlem elemanlarının bir araya gelmesiyle ya da üç boyutlu kitlelerin oyulmasıyla elde edilen kavramsal bir varlıktır (Arer 2017). "Mekân" insanların içinde yaşamakta olduğu uzay boşluğu içerisinde bilinçli veya bilinçsiz bir araç kullanarak sınırladığı üç boyutlu boşluk olarak tanımlanabilir. Bir başka tanımda ise, kullanıcıyı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk olarak nitelendirilebilir. Mekân kavramı Platona göre; içinde barındırdığı nesnelerden bağımsız, bir veri li alan, bir tür kap

olarak tanımlarken Aristo ise mekânı; birbirleri ile etkileşime giren varlıkların şekillendirdiği alan olarak ele almıştır.

İhtiyaç

İhtiyaç göreceli bir kavramdır. Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar sabit değildir. Bireysel ihtiyaçlar insan bilincinin kategorileridir ve toplum değiştikçe ihtiyaç bilinci de değişmektedir. Sorun şöyle tarif edilebilir; ihtiyacın tam olarak neye göre olduğunu tanımlarken ihtiyaçların nasıl oluştuğunun anlaşılmasını sağlamaktır. İhtiyaç birçok farklı etkinlik kategorisine göre tanımlanabilir ve bunlar zaman içerisinde değişim göstermez. Tablo I’de gösterilen her bir kategori içerisinde ihtiyaçlarla eşitleyebileceğimiz asgari nicelik ve nitelikleri tanımlamaya koyabiliriz. Belirlenen asgari düzey, belli bir dönemdeki sosyal normlara göre değişiklik gösterebilir (Harvey 2016).

Tablo I: Birey İhtiyaç Listesi

Kaynak: Harvey, David. Sosyal Adalet ve Şehir. Çeviren Mehmet Moralı. İstanbul: Metis Yayıncılık, 2016.

Bireylerin iyi olma, mutluluk ve yaşam doyumlarına ilişkin felsefi tartışmaların çok eski yıllara kadar uzandığı bilinmektedir. Fakat bu felsefi tartışmaların bilimsel zeminde araştırılması 21. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. Yaşam doyumu, mutluluk, iyi olma vb. konularına ilişkin deneysel ve kuramsal çalışmaların bu süreçte incelenmeye başlanması altında olumlu psikoloji şeklinde adlandırılan yeni paradigmanın olduğu bilinmektedir. Bu paradigma çerçevesinde araştırmacılar, ruhsal yönden sağlıklı bireylerin üzerinde çalışmalarını sürdürmekte ve bu kişilerin yaşamlarını nelerin daha değerli kıldığına dair etkenlerini gözlemlemektedir. Ancak bireylerin yaşama dair beklenti ve istekleri bulunulan çevre vb. faktörlere göre farklılık gösterse de en temel ihtiyaçlardan olan fiziksel ihtiyaçlar belli ölçülerde ortak bir noktada buluşabilmektedir (Kula ve Çakar 2015).

Sosyal bir varlık olan insanın ihtiyaç, istek ve beklentilerinden yola çıkarak bireyin yaşam doyumuna etki eden faktörler Abraham Maslow (1943) tarafından oluşturulmuş ve bu kuram motivasyon kuramları içerisinde çok önemli yere sahip olmuştur. Bu kurama göre; bireyin motivasyonu dış faktörlerden ziyade, kendi içindeki ihtiyaçlara dayanmaktadır. Bu ihtiyaçlar ise bir hiyerarşi içinde sıralanmaktadır. Maslow’un kuramına göre insanların ihtiyaçları sınırsızdır ve giderilen ihtiyacın hemen sonrasında başka bir ihtiyaç durumu ortaya çıkmaktadır. Bir ihtiyacı giderme aşamasında ise tamamıyla memnun olma durumu mümkün değildir. Bu esnada, giderilmemiş ihtiyaç kişi için büyük bir motivasyon kaynağıdır, bireyi güdümler ve birey neyi henüz elde etmemişse ona büyük ilgi gösterir. Fakat, ihtiyaç giderildikten sonra bu ihtiyaca yönelik motivasyon davranışlar üzerindeki belirleyici etkisini kaybeder (Maslow, 1943). Maslow’a ait ihtiyaçlar hiyerarşisi de, alt düzeydeki ihtiyacın karşılanmadan üst düzeydeki ihtiyacın karşılanmasının anlamsız olması ilkesi üzerinde kurulmuştur. İhtiyaçlara ait hiyerarşi basamaklarla ifade edilmektedir. İhtiyaçlar kategorisinde ilk basamakta olan fizyolojik ihtiyaçlar bireylerin doğumla başlayıp yaşamının sonuna kadar karşılanması gereken en temel ihtiyaçlardır. İnsan ihtiyaçlarının sınırsız olduğu varsayımından yola çıkarak, her bir bireyin ihtiyaçlarının aynı şiddet ve arzu ile motive edildiğini söylemek mümkün değildir.

Tablo II. Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Kaynak: Doğan, Cem, ve Umay Yılmaz Arer. «Desining Homes with Children in Mind.» Contemporary Issues in Housing Design içinde, yazar Kutay Güler, 167-188. England : Cambridge Scholars Publising , 2018.

Barınma

Barınma; dezavantajlı gruplar kapsamında, çalışmanın hedef grupları olan yaşlı, çocuk ve evcil hayvanların temel sorunlarından biridir. Türkiye’de sorunun çözümüne yönelik tek seçenek olarak; huzurevleri, çocuk esirgeme yurtları ve hayvan barınakları sunulmaktadır. Bu birimlerin çözüm alternatiflerinin niceliksel yetersizliği çözüm alternatiflerinin geliştirilmesini hızlandırmıştır. 21. yüzyıl toplumunda tüm canlıların ihtiyaçları dâhilinde bireylerin veya grupların en temel gereksinimlerinden biri olarak kabul edilen barınma kavramı ideal toplumun sınırlarına bile yaklaşmamıştır.

Şehir planlama sürecinde, toplumun geleceği düşünülerek mekânsal kararlar üretilmektedir. Bu nedenle, mekânsal kararlara yön veren veriler, nüfusun genel özelliklerinden elde edilmektedir. Bu durum, kentte bazı dezavantajlı grupların (kimsesiz yaşlılar, çocuklar gibi) talep ve gereksinimlerinin göz ardı edilmesinin nedenlerinden biri olmaktadır (Sılaydın, 2008).

Birlikte Yaşam / Entegre Yaşam / Bütünleşmiş Yaşam

Danimarkalı felsefeci Knud E. Logstrup’a göre; *gündelik hayatta normal olarak bizden beklenen, bir kişinin hayatına değil, uzlaşımın nezakete giren şeylere ilgi göstermemizdir. Toplumsal uzlaşım, hem gösterdiğimiz güveni hem de öteki kişinin yaşamına özen göstermemiz talebini azaltır. Uzlaşımın yaşamı kolaylaştırır. Kişisel çıkarlar içinde yaşanan hayatı korurlar. Yüzeyden bakıldığında, yalnızca uzlaşımın nezakete uymak birlikteliğin aracı gibi görünür. Aslında, bunun etkisi ayrıdır. Uzlaşımın “birbirimizden uzak durmanın ve kendimizi tecrit etmenin bir aracı olarak kullanırız”. Bu kullanım uzlaşımın çekici hale getirirken, uzlaşımın nezaket olarak birlikte yaşamayı daha cazip hale getirir. Uzlaşımın daha da çekici hale getiren başka bir özellik ise: toplumsal normlardır. Bireyin yapması ve yapmaması gerekenler hakkında görece kesin talimatlar verirler. Normal olarak öbür insanı düşünmek ve yaşamını dikkate almak*

zorunda kalmadan bu talimatlara uyulabilir. Toplumsal normlar kurallar ve uzlaşmalar her zaman güvenlik ve huzurlu vicdan içindir (Bauman 2016).

Fransız sosyolog Bourdieu’ya göre; habitus kavramı bireyin, toplumsal alanı algılayışını organize eden beğeni, yatkınlık ve pratiklerin oluşturduğu biçimlenme sürecidir. Her bir bireyin kendi toplumsallaşma süreci boyunca bedeninde içselleştirdiği nesnel varoluş koşulları, o birey için kalıcı ve aktarılabilir habitusu oluşturur. Habitus sayesinde bireyin eylemleri içinde bulunduğu toplumsal alanla karşılıklı olarak tanınır ve tanıdık bir hale gelir. Bu kavram ile sınıfa içkin niteliklerin bedenselleşmesine yapılan vurgu, farklı bireylerin benzer toplumsal mekanizmalarla farklı sınıfsal konumlara nasıl yerleştiklerini oldukça iyi açıklamaktadır. Zira Bourdieu ‘nün toplumsal konumların dağılım analizi bedeni eş zamanlı bir biçimde hem “sermaye birikim stratejilerinin taşıyıcısı, hem de politik direnişin olası mekânı olarak inşa eder (Çeğin, et al. 2016).

A Theory of Justice başlıklı ünlü eserinde John Rawls, şekli adalet, yani kamusal kuralların düzenli ve tarafsız yönetiminin, hukuk sistemine uygulanınca hukuk devletine dönüştüğünü belirtmektedir (Uygur 2004). Birlikte yaşama kültürünün şekli ve sınırları, çok kültürlülük kuramının temelini oluşturmaktadır. Grup haklarının gereksiz olduğunu düşünen ve bireysel liberalizmin bakış açısını yansıtan Rawls, konuya adalet kavramıyla yaklaşmıştır. Rawls’ un etkileyici teorisinin temeli şu fikirlerden oluşmaktadır: “Bazı insanların, diğer bazılarının özgürlüğünü kaybetmesi pahasına “daha iyi” olanı paylaşması asla haklı görülemez. Adalet anlayışı, birkaç kişinin, çoğunluğun mutluluğu adına feda edilmesine izin vermez. Dolayısıyla, adil bir toplumda, eşitliğe dayalı özgürlükler temel alınır ve bunlar toplumsal ilgilerin veya siyasi pazarlıkların konusu yapılamaz. Yanlış bir teoriye rıza göstermemizin tek şartı, daha iyisine sahip olmamak, adaletsizliğe boyun eğmemizin tek mazereti ise daha büyük bir adaletsizlikten kaçınmak olabilir” (Hazır 2010).

Bir üst paragrafta farklı kimlikler olarak tanımlanan “birlikte yaşam” bu makale konusunda farklı türleri de içine dâhil ederek hayvanlar-insanlar olarak genişletilmiştir. Kimlikler olarak birlikte yaşam kadar değerli olan bir diğer öge ise türler ile birlikte yaşam felsefesidir. İnsanlığın avcı-avlanan ilişkisi içerisinde tanıştığı hayvanlar, süreç içerisinde boyut değiştirerek evcilleştirme ile birlikte yerini ekonomik kazanımlara ve sosyal paylaşıma bırakmıştır. Süreç içerisinde hayvana yüklenen anlamlar, insan odaklı bir yaklaşımla yapılan tanımlamalar, ona karşı tutumun ve bakış açısının belirleyicisi olmuştur (Özgür 2010).

Sosyal Dışlanmaya Maruz Kalan (Dezavantajlı) Gruplar

- Çocuklar
- Yaşlılar
- Hayvanlar

Korunmaya muhtaç gruplar bir başka tanımı ile dezavantajlı gruplar olarak adlandırılan; kendi kendine yeterli olamayan veya sınırlı olabilen, kendi sorunlarını tek başlarına çözemeyen ve günlük yaşam pratiklerini sürdürme noktasında dışarıdan desteğe ihtiyaç duyan bireylerden oluşmaktadır. “Dezavantajlı gruplar farklı özellikleri psikolojik, sosyal, ekonomik ve fiziksel durumları, cinsiyetleri, etnik veya dinsel kökenleri, dinleri, politik statüleri nedeniyle toplumsal ve ekonomik yaşama süreçlere katılım şansları-oranları ve veya uyumları düşük veya sınırlı olan bireylerden oluşmaktadır. Bu grup içerisinde olan kişiler toplumda gelir, servet ve mülkiyete sahip olamayan ya da düşük düzeyde sahip olan; genellikle sağlık, konut ve eğitim gibi temel sosyal ve kültürel kaynaklardan yoksun kalan veya yoksun bırakılan kişiler veya gruplardan oluşmaktadır. Bu gruplar genel nüfus içerisinde fazla yoksulluk, dışlanma, ayrımcılık, şiddete maruz kalma riski altında yaşayan kişilerden oluşmaktadır (Gül ve Gümüšoğlu 2017)”.

Bu grubu oluşturan bireylere net bir tanım yapılamamakla beraber evrensel ölçekte sosyal dışlanma olarak adlandırılmaktadır. Bireylerin toplumla bütünleşmesi ve kişinin kendi geleceğini oluşturma aşamasında gerekli fırsatlara tam olarak erişimini sağlayan gereksinimlerden yoksun kalması, dayanışmanın zayıflaması veya ortadan kalkması, toplum ile birey arasındaki bağların koparılması, en temel vatandaşlık haklarından mahrum kalınması ve süreçleri olarak tanımlanan kavramın ülke bazında değişkenlik gösterebileceği göz ardı edilmemelidir.

Türkiye’de önemli sayıda korumaya muhtaç çocuk barınma yurtlarında ikamet etmektedir. Özellikle küçük yaşlarda bu kurumlarda yetişmeye başlayan çocukların sevgi ve bireysel ilgi gereksinimlerinin karşılanması ruhsal ve fiziksel gelişimi açısından oldukça önemlidir. Mevcut sistem içerisinde yaşamlarını sürdüren her bir bireyin sosyal sorumluluk bilinci ile hareket ederek barınma yurtlarında kalan, sokaklarda yaşamını sürdürme çabasında olan, cinsel istismara uğrayan, aile içi şiddete maruz kalan ve bunun gibi dezavantajlı çocuklara destek olma, topluma kazandırma yolunda adım atmaları çok büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple ilköğretim seviyesinden üniversite seviyesine öğrencilerin “toplumsal duyarlılık” konusunda bilinçlendirilmesi ve topluma fayda sağlamaya teşvik edilmesi gerekmektedir (Özdemir, Sefer ve Türkdoğan 2008).

Yetiştirme yurdunda sevgiden ve ilgiden yoksun olarak büyüyen çocuklar, gelişmeleri için gerekli olan deneyimleri edinemediğinden veya geç edindiğinden toplum içerisinde çekingen, içine kapanık, sosyal bağları sınırlı olan tutum sergilemektedir. Erken çocukluk evresinde edinilen deneyimler çocuğun ileri yaşlarda sergileyeceği sosyal ve duygusal yaşamını da biçimlendirecek güçtedir. Özellikle küçük yaşlarda sosyal hizmet kurumlarından yetişmiş çocukların bireysel sevgi ve ilgi gereksinimlerinin karşılanması, her alanda gelişimlerinin desteklenmesi ve genel olarak nitelikli bir yaşama sahip olma konusunda dezavantajlı olduklarını söylemek mümkündür. Kurum içerisinde yetişen çocuklarda genellikle bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal alanlarda gelişim bozuklukları ve gerilikleri görüldüğü birçok çalışma ile ortaya konulmuştur (Bayoğlu ve Puruçcuoğlu 2010).

Sosyal dışlanmaya maruz kalan bir başka grup ise yaşlılardır. Yaşlanma, kişinin doğumdan başlayıp ölümüne kadar olan süreç içerisinde; fizyolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan değişime uğramasına sebep olan ve her bir birey için kaçınılmaz olan bir süreçtir. Bu süreç bireyin içinde bulunduğu kültür veya yaşantısına bağımlı olarak negatif veya pozitif şekilde gelişebilir. Yaşlılık; kişinin morfolojik, patolojik ve fizyolojik değişikliklerin olumsuz yönde seyrettiği, çeşitli hastalıkların birleştiği, ruhsal ve fiziksel olarak bireyin yaşam pratiklerinde yetersizleştiği olarak değerlendirilmektedir. Bir başka tanımda ise; bireyin fiziksel ve bilişsel fonksiyonlarında ki gerileme, sağlığın, üretkenliğin, cinsel yaşamın, saygınlığın, gelir düzeyinin, bağımsızlığın, eş ve yakın ilişkisinin, sosyal yaşantısının vb. dönem özgü birçok kaybın yaşandığı kayıplar dönemi olarak nitelendirilmektedir (Tereci, et al. 2016). Tüm bu tanımlarda 60 yaşını aşmış kişilerin yaşlı olarak belirtilmesine rağmen genel bir yaşlılık yaşı yoktur fakat Dünya Sağlık Örgütü bu aralıkları; 60 ile 74 yaş arası yaşlılık, 75 ile 89 yaş arası ihtiyarlık, 90 yaş ve fazlası ileri yaşlılık olarak belirlemiştir. Görüldüğü üzere, her ülkeye ve yaşlılık hizmeti veren kurum ve kuruluşlara göre yaşlılığın yaş sınırı farklılık göstermektedir (Tereci, et al. 2016). Gelişmiş batılı ülkelerde istatistiksel veriler incelendiğinde nüfusun hızla yaşlandığı tespit edilmekte ve ilerleyen süreçte yaşlılık sorununun ciddi boyutlara ulaşacağı öngörülmektedir. Teknolojik ve sosyal gelişmeler ile birlikte doğum ve ölüm oranlarından ki düşüş yaşlılığın toplam nüfus içerisinde hızla yükselmesine neden olmuş, başka bir deyişle geç nüfus azalırken yaşlı nüfusunda ciddi artış gözlemlenmiştir. Batılı ülkelere nazaran ülkemizde bu oran daha düşük olmasına rağmen sayıları 3.5 milyona yaklaşan yaşlı nüfusu önemli bir sosyal kesimi oluşturmaktadır. Nüfusun yaşlanması ile birlikte üretken nüfusa bağımlılığın artması; ekonomik, kültürel, toplumsal ve siyasi kaygılar yaratabileceği kaygısı toplumda yaşlı kesimler için sosyal politikalar geliştirilmesi gerekliliğini giderek arttırmıştır. Yaşlı bireyler gelişen dünya şartlarına uyum sağlamakta problem yaşarken kendilerini dışlanmış hissetmektedir. Bunun sonucunda yaşlı nüfus adaptasyon sorunu yaşamakta, kendilerini gerçekleştirme olanaklarından mahrum kalarak toplumun yaşlılık algısı dolayısı ile ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Yaşlı nüfusa uygulanan bu ayrımcılık pozitif olabileceği gibi negatif de olabilmektedir. Bu noktada kendine özne olarak yer edinemeyen yaşlı bireyler her iki ayrımcılığı kuvvetlenmesine bizzat kendileri katkıda bulunmaktadır (Kalaycıoğlu, et al. 2003). Dünya Sağlık Örgütü, 1990’ların sonlarında aktif yaşlanma kavramını geliştirip, “İnsanların yaşlandıkça hayat kalitelerini iyileştirmek amacıyla bu kişilere yönelik sağlık, katılım ve güvenlik konusundaki fırsatların en üst düzeye çıkarılması süreci” olarak tanımlamaktadır. Yaşlılığın en önemli sorunu çevresiyle, yakınlarıyla en geniş ölçekte toplumla geçmişte kurup geliştirdiği ve süreçte devam eden ilişkilerinin kaybolmasıdır. Bu kayıp yaşlının çevresinde bulunan eş, çocuk veya arkadaşlarının destek ve ilgisinin azalması ya da kişi tarafından bu şekilde yorumlanması biçiminde soyut düzeyde olabileceği gibi eş ölümü, aile bireylerin- çocukların evden ayrılması gibi somut düzeyde de olabilmektedir (Softa, Bayraktar ve Uğuz 2016). Sosyal ilişkiler çocuk-genç-yaşlı ayrımı yapılmaksızın bireylerin gelişmesine, yaşama bağlanmasında, yaşamsal doyum noktasında önemli kriterlerin başında yer almaktadır.

Hayvan/insan birlikteliği başlangıcından günümüze boyut ve nitelik değiştirerek varlığını sürdürmüştür (Özgür 2010). İnsanın hayvana bakış açısının sistematikleştirme çabası çok köklü bir geçmişe sahiptir. Hayvanları evcilleştirme, yaşamı sürdürebilme sorumluluğunu üstlenme anlamında söz konusu süreç insan hayatında oldukça önemli bir yere sahiptir. Bir başka bakış açısıyla dünyayı paylaştığımız canlılar olmaları düzlemindeki bir bakışla insan-hayvan ilişkisinin tanımlanmasının daha karmaşık felsefi bir tartışmaya dönüşmesi kaçınılmazdır. Hayvan refahına olan duyarlılığının sorgulanması felsefi bakış açısıyla bir tartışma, hayvan refahının sağlanması ve kontrolü ise bilimsel düzeyde bir uğraş olabilir.

Türkiye’de hayvanları ve haklarını korumaya yönelik düzenlemeler Robert Koleji öğrencileri ve öğretmenleri tarafından oluşturulan şefkat kolları aracılığı ile başlamış, 1912 yılında ise Türk tarihinde ilk hayvanları koruma derneği olan “İstanbul Himaye-i Hayvanat Cemiyeti” kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında faaliyetleri durdurulan kurumun Cumhuriyetin ilanı ile beraber 1924 yılında tekrar çalışmaya başlamış ve 21. yüzyıl Türkiye’sine “Hayvanları Koruma Derneği” adıyla ulaşmıştır. Hayvanların korunmasına yönelik birçok çabaya rağmen korunmalarına yönelik ilk kapsamlı kanunun çıkartılması için 2004 yılına kadar beklenmiştir (Özkul, et al. 2013). Hayvanın toplum içerisindeki refahı veya mutluluğu özellikle uygulamacılar tarafından toplumsal gereksinim doğrultusunda görev edinilmiş bir alandır. Diğer bir taraftan hayvan refahı, hayvan ile ilgili tüm alanları ve kişileri ilgilendiren bir konudur. Konu üzerinde yürütülen bütün çalışmalar, insanların hayvanlara ihtiyacı olduğu müddetçe sürecektir. Dünya ekosisteminin parçaları olarak insan ve diğer hayvan türlerinin birbirlerine olan ihtiyaçlarının bitmeyeceği düşünüldüğünde konuyla ilgili çalışmaların son bulmayacağını söylemek mümkündür (Savaş, Yurtman ve Tölü 2009). Hayvan haklarına yönelik sergilenen tutumun tarih boyunca çıkar ilişkileri, muhtaçlıklar, dini inanç faktörleri, çevre ve insan merkezci yaklaşımlara bağlı olarak değişkenlik göstermiş ve sosyolojik bir kavram olan sosyokültürel ortamı tanımlayan “çevresel değişkenler” insanların hayvanlara yönelik davranışların belirlenmesinde büyük rol oynamıştır (Özkul, et al. 2013).

Dünya üzerinde hiçbir canlı türünün diğer bir canlı türünden üstünlüğü yoktur. Bu gruba insanlar da dâhildir sadece türlerin birbirinden farklı biyolojik yetenekleri vardır. Her türün bir bütün olarak biyolojisi, onun bir diğer tür ile ilişkisini düzenlemektedir. Bu olgu biyolojinin konusu içerisinde olmakla beraber ekoloji canlı olarak insanı da kapsamaktadır. İnsanı biyolojik olarak diğer canlı türlerinden görece farklı kılan en önemli özellik gelişmiş beyin yetileridir (Savaş, Yurtman ve Tölü 2009). İnsan-hayvan birlikteliği insanlığın ilk evrelerinde avlanma ve beslenme ile başlasa da günümüz toplumlarında aynı yaşamı paylaşmak, ortak yaşam alanları planlamak gibi boyut ve nitelik değiştirerek evrilmiştir. Bu zamana kadar yapılmış olan birçok çalışma kapsamında çocuklar, yaşlılar veya hayvanlar tekil olarak değerlendirilmiş, yüzyıllardır var olan bir arada yaşama prensibinin göz ardı edildiği gözlemlenmiştir. Zira yaşam hakkı evrenseldir, şahsi ve bireysel çıkarlar için hiçbir canlı bir diğerinin bedensel, ruhsal ve yaşamsal alanlarını kısıtlamamalıdır. Makale kapsamında sosyal dışlanma kavramına ekosistem içerisindeki tüm canlılar dâhil edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla sosyal sorumluluk projesi olarak planlanan entegre yapının çatısı altında kimsesiz çocuklar, yaşlılar ve hayvanlar toplanmıştır.

Tasarlanması planlanan kompleks yapının temel prensibi insan-hayvan birlikteliğini, bireylerin ve canlıların yaşam alanlarına müdahale etmeden ortak paydada toplayabilmektir. Örneğin çocuk-hayvan birlikteliği ve bu olgunun çocuk üzerindeki olumlu etkisi bilinmektedir fakat bir başka gerçek de göz ardı edilmemelidir. Bu da oluşturulacak yaşam alanlarının gruplar özelinde tasarlanması gerekliliğidir. Çocuk-hayvan, yaşlı-hayvan ilişkisi grup içerisinde yaşayacak kişilerin korkuları, öfkeleri, sevgileri vb. duygu yoğunlukları veya eksiklikleri göz önüne alınarak tasarım yapılmalı, planlama içerisinde her bir grup için bağımsız sağlık, eğlence, sosyal yaşam alanları dâhil edilmelidir. Tasarlanan yapı içerisinde oyun alanları, sosyal alanlar, yeme-içme alanları erişilebilir düzenlemeler ile organize edilmeli her yaştan bireye hitap edebilir nitelikte olmalıdır. Yaşlılar ve çocuklar için kurgulanan mekânlarda güvenliğin birincil sırada olmasına özen gösterilmeli aynı zamanda gelişen ve gelişmekte olan bireylerin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak tasarimsal ve yapısal detaylar çözümlenmelidir.

Sonuç ve Tartışma

21. yüzyıl çağdaş yaşam standartlarına bakıldığında çözümlenmesi gereken en önemli toplumsal sorunlardan biri toplumsal dışlanmadır. Ortaya çıkış sürecinden günümüze sürecin karmaşıklığı, toplumsal yapının değişkenliği, sosyal

güvenlik ve koruma politikalarının farklılığı, yoksulluk-yoksunluk konusundaki yaklaşımlar sosyal dışlanma için net bir tanımlama yapılmasını mümkün kılmadığı için bu tanım toplum ve sosyolojik yapıya göre farklılık göstermektedir.

Dezavantajlı gruplar; kendi kendine yeterli olamayan veya sınırlı olabilen, kendi sorunlarını tek başlarına çözemeyen, günlük yaşam pratiklerini sürdürme noktasında dışarıdan desteğe ihtiyaç duyan bireylerden ya da gruplardan oluşmaktadır. Bu birey ya da grupların kendine içkin özellikleri ifade eden bu tanıma ek olarak; göz ardı edilmemesi gereken diğer nokta, dezavantajlılığın, dışsal faktörler tarafından belirlenen yaşam koşulları olarak da karşımıza çıkabileceğidir. Buna göre dezavantajlılık, insanların veya grupların sadece içinde bulundukları fiziksel engel durumlarından değil kültürel ve sınıfsal etkilerle şekillenen ve kaynaklara eşit ulaşım hakkını engelleyen dışlanma ve ayrımcılığa maruz kalmaları ile de karşımıza çıkan bir olgu niteliğindedir. Çalışma bu haliyle, dezavantajlılığın iki boyutunu da göz önünde bulundurup sosyal dışlanma kavramıyla ele alarak, ortak deneyim alanları oluşturulmasını hedeflemektedir. 21. yüzyılda önemi giderek artan sosyal sorumluluk kavramı ile birlikte "dezavantajlı" ve sosyal dışlanmaya maruz kalan birey/gruplara yönelik, farklılıkları baz alınarak geliştirilen ihtiyaç temelli sosyal hizmet anlayışının ya da daha sivil alanda karşımıza çıkan sosyal sorumluluk projelerinin, bahsi geçen bu birey ya da grupları mekânsal olarak ayırttığı görülmektedir. Bu mekânsal ayırış(tırıl)manın birey ya da grupların dezavantajlı durumlarının ya da maruz kaldıkları sosyal dışlanmanın hem sebebi hem de sonucu haline geldiği noktada, bu grupların bir araya gelmesini sağlayacak alanlar tanınması ya da bir araya gelmelerinin önündeki mekânsal engellerin kaldırılması, çalışma için önemli bir çıkış noktası olmuştur.

Buna göre çalışma, bahsi geçen gruplar arası bir nevi izolasyonu önleyerek yaşlılara ve kimsesiz çocuklara yönelik bakım merkezlerinin aynı alan içinde konumlanmasına imkân sağlayarak, dayatma ya da tepeden inme karar mekanizmaları ile oluşturulan ne zoraki bir ayrılık, ne de zoraki bir aradalığa fırsat vermeden, hem bağımsız ve kendine özgü hem de kendiliğinden gelişebilecek bir araya gelme süreçlerine imkân tanımayı hedefler. Oluşturulması planlanan alan, bu haliyle yaşlılara ve çocuklara yönelik kurulacak merkezlerin kendine özgü tüm ihtiyaçları karşılayacak şekilde hazırlanmasıyla birlikte, aynı zamanda ortak yaşam alanlarında kurgusuz karşılaşmalara - tıpkı gerçek hayatta olduğu gibi imkân sağlayacak ve kurulması ihtimal ilişkilerin sürmesini destekleyecek yapıların eklenmesine ya da dönüşmesine olanak sağlayacaktır. Bu yaşam alanı aynı zamanda, bahsi geçen bakım merkezlerine ayrı hedef gruplar olarak odaklanmak durumunda kalan kişi, grup ya da sivil toplum örgütleri için de farklı gruplarla bir araya gelme imkânı sunarak, bir araya getirme konusunda iki taraflı bir fayda sağlamış olacaktır.

Kaynaklar

- Acar, H. Duyan, G. Ç. «"Dünyada Sosyal Hizmet Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi"» Toplum ve Sosyal Hizmet 14, no. 1 (2003): 1-19.
- Arer, Umay Yılmaz. Doğal Malzemenin Renk ve Dokusunun Mekana Etkileri 21. YY Mimarisinden Örnekler. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 2017.
- Bauman, Zygmunt. Postmodern Etik. Çeviren Alev Türker. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2016.
- Bayoğlu, Ayşe Sezen., ve Eda Purutçuoğlu. «Yetiştire Yurdunda Kalan Ergenlerin Gelecek Beklentileri ve Sosyal Destek Algıları.» *Kriz Dergisi*, 2010: 27-39.
- Baysan, Ozan. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Mimarlıkta Tasarıma Yansıma . İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2003.
- Çakır, Özlem. «Sosyal Dışlanma.» *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4, no. 3 (2002): 84-104.
- Çeğin, Güney, Emrah Göker, Alim Arlı, ve Ümit Tatlıcan. Bourdieu ve Giddens:Habitus veya Yapının İkiliği, Ocak ve Zanaat: Pierre ;Bourdieu Derlemesi. İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.
- Doğan, Cem, ve Umay Yılmaz Arer. «Desining Homes with Children in Mind.» *Contemporary Issues in Housing Design* içinde, yazar Kutay Güler, 167-188. England : Cambridge Scholars Publishing , 2018.
- Erarslan, Levent. «Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeğinin (BSS) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenlik Çalışması.» *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2011: 81-91.

- Ersoy, Ali Fuat, ve Esra Dikici. «Osmanlı Döneminde Sosyal Hizmet Faaliyetleri Yapan Bazı Kuruluşlar.» Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 2018: 577.
- Göztaş, Aylin, ve E. Pelin. Baytekin. «Sosyal Sorumluluk Kampanyaları ile Çocukların Bilinçlendirilmesi ve Eğitimi Türkiye'den Bir Uygulama Örneği: Aygaz 2 Dikkatli Çocuk' Kazalara Karşı Bilinçlendirme Kampanyası.» Journal of Yasar University, 4 (2009): 1997-2015
- Gül, Songül Sallan, ve Firdevs Gümüšoğlu. «Türkiye’de Dezavantajlı Gruplar Üzerine Yazmak, Konuşmak.» Toplum ve Demokrasi Dergisi 11, no. 24 (Temmuz-Aralık 2017): i-vii.
- Harvey, David. Sosyal Adalet ve Şehir. Çeviren Mehmet Moralı. İstanbul: Metis Yayıncılık, 2016.
- Hazır, Mesut. «Çokkültürlülük Teorisine Çağdaş Katkılar ve Bireysel Haklar-Grup Hakları Ekseninde Çokkültürlülüğü Tartışmak.» Akademik İncelemeler Dergisi, 2010: 1-26.
- Kalaycıoğlu, Sibel, Uğraş Ulaş Tol, Önder Küçükkural, ve Kurtuluş Cengiz. «Yaşlılar ve Yaşlı Yakınları Açısından Yaşam Biçimi Tercihleri.» Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Raporları, 2003. 7-109.
- Knowles, J.H. The Responsibility of the Individual. USA: The MIT Press on behalf of American Academy of Arts & Sciences., 1977.
- Kula, Sedat, ve Bekir Çakar. «Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki.» Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi 6 , no. 12 (2015): 191-196.
- Maslow, A. H. A theory of human motivation. Psychological Review, (1943). 50(4), 370–396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Özdemir, Nesrin, Nihan Sefer, ve Duygu Türkdoğan. «Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği:"Korumaya Muhtaç Çocuklar".» C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi 32 (Aralık 2008): 283-305.
- Özgür, Atilla. «Hayvanlarla Yaşamı Paylaşmak.» Veteriner Hekimler Derneği Dergisi, 2010: 9-13.
- Özkul, Türel, Taner Sarıbaş, Ender Uzabacı, ve Erhan Yüksel. «Türk Toplumunun Hayvan Hakları Kavramına Yaklaşımının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: III. Hayvanları Korumaya, Hayvan Hakları Sorunlarına ve Bölgesel Farklılıklara Yönelik Tutum Analizi.» Kafkas Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi, 2013: 365-369.
- Özmehmet, Ecehan. «Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları.» Dergi Park, 2008: 1853 - 1876.
- Ragheb, Amany, El-Shimy, Hisham, & Ragheb, Ghada. «Green Architecture: A Concept of Sustainability.» Procedia-Social and Behavioral Sciences, 2016: 216- 778-787.
- Sapancalı, Faruk. «Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma.» Sosyal Adalet İçin Ekonomi Politikaları . İzmir: DEÜ Yayınları, 2003.
- Savaş, Türker, İsmail Yaman Yurtman, ve Cemil Tölü. «Hayvan Hakları ve Hayvan Refahı: Felsefi Bakış - Nesnel Arayışlar.» Hayvansal Üretim, Ocak 2009: 54-61.
- Sılaydın, M. Burcu. «Şehir Planlamada Yaşlıya ve Yaşlının Barınma Sorununa Yeniden Bakmak.» Yaşlı Sorunlarını Araştırma Dergisi, 2008: 98-106.
- Softa, Havva Kaçan, Turkey Bayraktar, ve Ceren Uğuz. «Yaşlı Bireylerin Algılanan Sosyal Destek Sistemleri ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarını Etkileyen Faktörler.» Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD) 9 (Haziran 2016): 1-12.
- Tereci, Duygu, Gözde Turan, Nergis Kasa, Tülay Öncel, ve Nurcay Arslansoyu. «Yaşlılık Kavramına Bir Bakış.» Ufkun Ötesi Bilim Dergisi 16, no. 1 (Aralık 2016): 84-112.
- Uygur, Gülriz. «Adalet ve Hukuk Devleti.» AÜHFD (A.Ü. Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı), 2004: 29-38.

PLANNING INTEGRATED LIVING SPACES FOR DISADVANTAGED GROUPS AS A SUSTAINABLE SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECT

Umay Yılmaz ARER¹

Abstract

Social responsibility projects and researches are necessary to meet the needs of disadvantaged individuals-living beings and to create new living opportunities as well as to ensure public welfare. Disadvantaged groups are composed of individuals incapable of sustaining themselves or have limited abilities, cannot solve their own problems, and in constant need for outside help to maintain their daily routines. In addition to this definition emphasizing innate qualifications of these individuals or groups, another important point to note is that disadvantageousness can also present itself as living conditions defined by extrinsic factors. In this context, the study aims to create common experience areas by tackling the issue of social exclusion considering the dual dimensions of disadvantageousness. As a rising concept in the 21st century, social responsibility imposes certain obligations to individuals and institutions. The study aims to create integrated living spaces for disadvantaged individuals or groups. Within the defined hypothesis, the study proposes creating self-sufficient centers for elderly, children and animals, where common living spaces allow unconstructed encounters just like real world that would also permit the addition of supplementary structures, which will reinforce the continuation of these possible relations or transform them. The data set compiled in the research was analyzed with appropriate tools and the findings indicated that disadvantaged groups were experiencing an alienation problem in social motivation. For the problems identified after a through survey of the literature as well as issues discovered during observations and in-person meetings, solution suggestions were drafted. In line with this, creating an infrastructure for an integrated living space for the group identified as part of the social responsibility project is planned. By expanding the definition of “disadvantaged individuals” incorporated into the scope, this project can be transformed into an innovative project in the future.

Keywords: social responsibility project, disadvantaged individuals, living space project, creating integrated living spaces